

ARCHEOLOGISCH RAPPORT ARNHEM 63

De Praets 33

Archeologische waarnemingtijdens de
grondroerende werkzaamheden

ARCHEOLOGISCH RAPPORT ARNHEM 63

De Praets 33

Archeologische waarneming tijdens de grondroerende
werkzaamheden

Aanleiding

Team archeologie van de gemeente Arnhem heeft op 24 augustus 2012 een waarneming tijdens de grondroerende werkzaamheden uitgevoerd in het onderzoeksgebied De Praets 33 (afbeelding 1).

Aanleiding voor het onderzoek is de aanleg van een bouwkuip ten behoeve van een geplande aanbouw aan de noord- en westzijde van het bestaande Café “Veerhuis Meinerswyk”.

In het kader van het vergunningverleningstraject is op een eerder moment een bureau- en karterend booronderzoek uitgevoerd.¹ Uit dit onderzoek bleek dat er in het plangebied resten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd aanwezig zouden kunnen zijn. Oudere resten werden niet verwacht.

De omvang en voorgenomen diepte van de bodemingrepen zouden beneden de ondergrens blijven waarboven archeologisch onderzoek vereist zou zijn. Tijdens een inspectiemoment is echter gebleken dat de werkzaamheden niet overeenkomstig de eerder vermelde omvang en diepte waren uitgevoerd. De diepte van ontgraven beneden maaiveld betrof gemiddeld circa 50 cm.

Om de wetenschappelijke informatie te behouden is het door middel van een waarneming tijdens de werkzaamheden gelukt de archeologische structuren in kaart te brengen. Hierbij zijn de aanwezige resten, voor zover zichtbaar, vrijgelegd en schoongemaakt om zo goed mogelijk de bouwconstructie zichtbaar te krijgen zonder dieper te graven dan voor de nieuwbouwplannen noodzakelijk was. Diepergelegen resten zijn niet onderzocht. Er zijn geen archeologische objecten verzameld.

Beknopte historische achtergrond van de bebouwing op het perceel

Het perceel is in de periode tussen 1845 en 1903 bebouwd.² Deze bebouwing is in de Tweede Wereldoorlog beschadigd. In een van de navolgende jaren, maar voor 1949, zijn alle bovengrondse resten verwijderd (afbeeldingen 3, 4 en 5). Het huidige pand dateert uit de jaren '60 van de 20e eeuw.

Aangetroffen archeologische sporen en structuren

Muurwerk

Tijdens het waarnemingsmoment was ten noorden van de nu staande bebouwing een deels weggebroken muur met een noordoost-zuidwestelijke oriëntatie zichtbaar. De muur was gefundeerd met gebruikmaking van grondbogen, een in Arnhem veelvuldig toegepaste funderingstechniek op grondsoorten met een verminderd draagvermogen (afbeelding 7).

De muur was opgebouwd uit balkstenen met een afmeting van 23 x 11 x 5 cm. Het formaat van de bakstenen, de compactheid en de kleur, licht rood tot rozig, maakt dat het muurwerk in de 19e eeuw gedateerd kan worden.

Naast dit muurwerk is het restant van vermoedelijk een kelder aangetroffen (afbeelding 6).

Beerput

Aan de westzijde van de huidige bebouwing is de top van een met zand en puin opgevulde beerput aangetroffen. De beerput had een diameter van circa 1,2 meter en was evenals de muur vervaardigd van gemetselde balkstenen met een afmeting van 23 x 11 x 5 cm. De voormalige koepelvormige afdichting, deels verstoord door het uitgraven van de bouwkuip, was opgebouwd van een mix van hele en halve bakstenen. De toevoer vanuit het voormalige toilet geschiedde door middel van een in een korte gemetselde goot uitmondende roodbakkerende keramieken (gres)buis.

Bodemopbouw

Alle aangetroffen muurresten bevonden zich in een schone laag lichtbruin, matig fijn, zwak siltig zand. Het betreft een pakket funderingszand voor de voormalige bebouwing.

De muurresten waren afgedekt met een circa 40 cm dik pakket geroerde grond.

De aangetroffen sporen en structuren maken deel uit van het 19e-eeuwse pand dat in de Tweede Wereldoorlog door oorlogshandelingen is beschadigd en nadien gesloopt. Gezien de uniformiteit in de toegepaste bakstenen zal de totale bouwmassa in een fase zijn geplaatst.

Conclusie

In het plangebied De Praets 33 bevinden zich resten van 19e-eeuwse bebouwing. Een deel van deze resten is tijdens een inspectie tijdens de ontgraving ten behoeve van de uitbreiding van het pand archeologisch gedocumenteerd en in situ bewaard gebleven.

¹ Exaltus en Orbons 2011.

² Exaltus en Orbons 2011, 19.

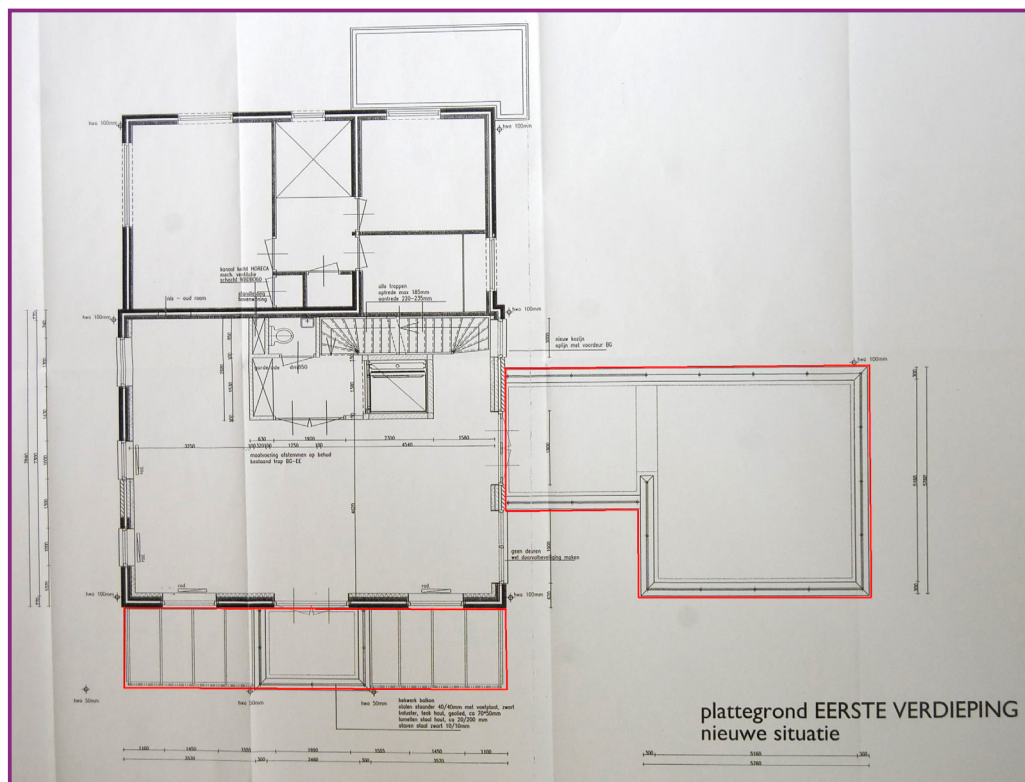
De verstoring van de bodem door de nieuwbouw is beperkt tot gemiddeld 40 cm beneden maaiveld. Beneden dit niveau zijn gawe ongeroerde archeologische resten aanwezig. De resten bestaan uit funderingsresten en minimaal één beerput.

Advies voor toekomstige grondroerende werkzaamheden

Gezien de aanwezigheid van gawe, goed geconserveerde archeologische resten dient in de toekomst bij grondroerende werkzaamheden rekening te worden gehouden met de noodzaak van archeologisch onderzoek, rekening houdend met de geldende vrijstellingsgrenzen.

Afbeelding 1. Ligging van het van plangebied De Praets 33 geprojecteerd op een luchtfoto. Het huidige pand De Praets 33 rood omkaderd, de voorgenomen uitbreiding lichtblauw omkaderd. Bron GIGA.

Afbeelding 2. Plattegrond van de geplande aanbouw in rood kader op een tekening van de bestaande bebouwing in zwart (noord is onder).

Afbeelding 3. Luchtfoto uit de Tweede Wereldoorlog, in het rode kader de contouren van het pand waarvan delen zijn aangetroffen tijdens de archeologische begeleiding. Binnen gele lijnen geschutsopstellingen of bominslagkraters (bron: GIGA).

Afbeelding 4. Luchtfoto uit de Tweede Wereldoorlog vanuit een Brits verkenningsvliegtuig.
De voormalige bebouwing rood omcirkeld rechts in beeld.

Afbeelding 5. Luchtfoto van het plangebied uit 1949.
Van het vooroorlogse pand zijn alle bovengrondse resten verwijderd (bron: GIGA).

Afbeelding 6. Deel van de kelder in de zuidzijde van de werkput.
Foto richting zuiden

Afbeelding 7. Deels weggebroken grondboogfundering van de muur ten noorden van het huidige pand.
Foto richting noorden.

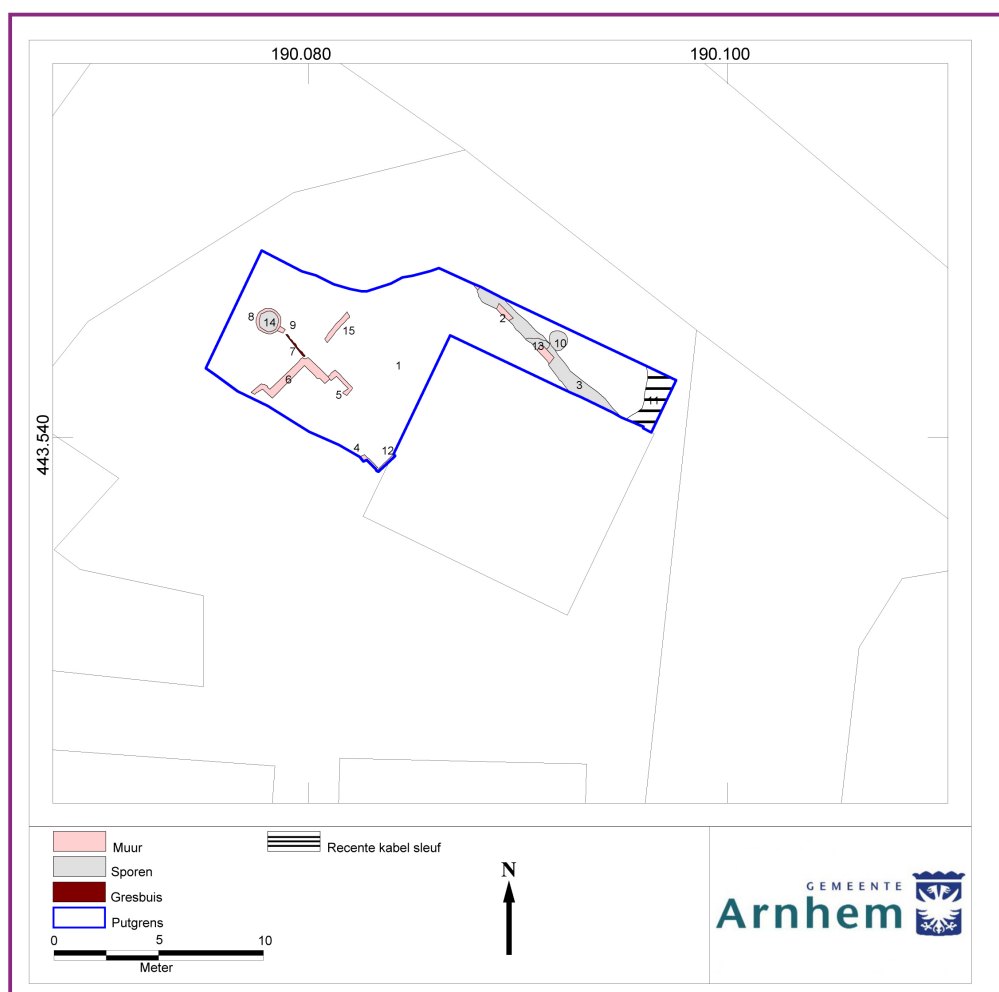
Afbeelding 4. Luchtfoto uit de Tweede Wereldoorlog vanuit een Brits verkenningsvliegtuig.
De voormalige bebouwing rood omcirkeld rechts in beeld.

Afbeelding 9. Aangetroffen sporen en structuren tijdens het onderzoek. Foto richting zuidoost

Afbeelding 10. Noordzijde van de uitbreiding van de bouwkuip. Zichtbaar de noordoost-zuidwestelijk georiënteerde muur met grondboogfundering. Foto richting noorden.

Afbeelding 11: Overzicht van de aangetroffen archeologische sporen en structuren geprojecteerd op gemeentelijke basiskaart.

Sporenlijst

Spoomummer	Spnr	Spvulnr	Vlak	Vak	Vnr verzameld	Gecoupeerd	Tekenbladnr	Coupebeschrijving	NAP_boven	NAP_onder	Spdiepte_cm	Datum aanmaak	Sp_ligt_op	Sp_ligt_onder	Sp_ligt_in	Sp_is_gelijk_aan	Aard	Vorm
1	1	1,0	101			Ja	1					05-10-12					Natuurlijke laag	Onregelmatig
2	2	1,0	101			Ja	1					05-10-12	1,3				Recente laag	Onregelmatig
3	3	1,0	101			Ja	1					05-10-12	1,4				Uitbraaksleuf	Onregelmatig
4	4	1,0	101									05-10-12	5			15	Muur	Rechthoek
5	5	1,0	101			Ja	1					05-10-12	1,6			16	Fundering, muur	Onregelmatig
6	6	1,0	101			Ja	1					05-10-12	1				Muur, fundering	Onregelmatig
7	7	1,0	101			Ja	1					05-10-12	3,10,8			19	Buis recent	Lineair/ rond
8	8	1,0	101			Ja	1					05-10-12	9,10,11,15				Puinlaag	Onregelmatig
9	9	1,0	101			Ja	1					05-10-12					Laag	Onregelmatig
10	10	1,0	101									05-10-12	11				Laag	Onregelmatig
11	11	1,0	101			Ja	1					05-10-12	12, 15, 16				Laag	Onregelmatig
12	12	1,0	101			Ja	1					05-10-12	1,13,14				Slooplaag	Onregelmatig
13	13	1,0	101			Ja	1					05-10-12	1	13,14			C-horizont natuurlijke laag	Onregelmatig
14	14	1,0	101			Ja	1					05-10-12	1,13				Fundering, vleilaag	Onregelmatig
15	15	1,0	101			Ja	1					05-10-12	16			4	Muur	Rechthoek

Spoomummer	Grondsoort	Bijmengsel	Textuur	Kleur	Inclusies
1	Zs1	Ijzer 1, laagjes	Fijn	Geel en lichtgeel gelaagd	
2	Zs1	Humus 1	Matig fijn	Lichtgrijs geel gevlekt	
3	Zs1		Matig fijn	Bruingrijs + lichtgrijs/geel gevlekt	
4			Baksteen+Kalk	Oranje+ lichtgrijs/wit	
5		Fijn wit/gez tussen stenen	Baksteen+zand	Oranje+wit/geel	Zand zs1
6		Zs1	Baksteen+zand	Oranje+wit/geel	Zand
7	Kunststof			Blauw	
8	Zs1		Matig fijn	Licht bruin/bruin + lichtgrijs gevlekt	
9	Zs1		Matig fijn	Geel	Baksteen brokken
10	Zs3	Humus 1,Houtskool 2, botresten	Matig fijn	Grijs bruin + lichtbruin geel	Baksteen stukjes
11	Zs1	Houtskool 1	Matig fijn	Bruin lichtgrijs + geel lichtgrijs gevlekt	Baksteen 2, grind 1
12	Zs1		Matig fijn	Lichtbruingrijs	Baksteen 3, grind 2, mortel 1, leisteen 2
13	Zs1	Mangaan+ ijzer vlekjes	Fijn	Lichtgrijs + groen + oranje/bruine vlekken	
14	Zs1	lichtgrijze leemvlekjes	Fijn	Lichtgrijs, grijs	Grind 1
15		Kalk?	Baksteen	Bruin/rood	

Spoomummer	Overig	Spoorbeschrijving
1	C-horizont wordt naar beneden toe steeds lichter grijs/wit met soms iets lemige laagjes	
2	Verstoorde laag door graafmachine platgereden	
3	Mogelijk recent verband houdend met leiding spoor 7	
4	2 lagen 29X15,5X6 cm / 2 lagen+mortel =16cm	
5	Geen mortel, onregelmatig gestapelde onderste laag	
6	Geen mortel, kopsgestapelde laag onder spoor 5	
7	Noord-Zuid georiënteerd, diameter 12 cm	
8	Afbraak muur/gebouw	
9	Verder schone vullaag	
10	Lemige bruine vlekken	
11		
12	Hele bakstenen	
13	C-horizont met ingespoeld fosfaat	
14		
15	4 lagen hoog, 2 stenen breed	

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Boshoven, E.H. e.a., 2009: Archeologische Verwachtingskaart Arnhem-Zuid. In: BAAC Rapport 04.274. Deventer.

Exaltus, R. en J. Orbons, 2011: De Praets, Arnhem Gemeente Arnhem Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Bureauonderzoek en karterend booronderzoek. In: ArcheoPro Archeologisch rapport Nr. 11027.Maastricht.

Administratieve gegevens

Datum 24 en 28 augustus 2012

Aanwezig	K.J. van den Berghe, L. Smole, L. van Pijkeren en J. Kniep
Duur begeleiding	16 uur
Centrum coördinaten	X 190.085 Y 443.544
Kadastrale nummers	E 2480
Oppervlakte plangebied	Ca. 105 m ²
Onderzoeksmeldingnr.	63159
Onderzoeksnr.	50778

Colofon

Auteurs	L. Smole en K.J. van den Berghe
ISSN	1876-0864
Jaar van publicatie	2014
Opmaak en druk	Grafisch bureau gemeente Arnhem en Repro Arnhem R. Bouman
Autorisatie en redactie	M.P. Defilet

